

УЧРЕЖДЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ
«ПОЛОЦКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»
ИСТОРИКО-ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МИРОВОЙ ЛИТЕРАТУРЫ И КУЛЬТУРОЛОГИИ

БЕЛОРУССКАЯ ЛИТЕРАТУРА
И
МИРОВОЙ ЛИТЕРАТУРНЫЙ ПРОЦЕСС

Международный научный сборник

Выпуск первый

Новополоцк
2005

СОДЕРЖАНИЕ

<i>А.А. Гугнин. Постмодернизм и глобализация: постановка проблемы</i>	7
---	---

СРАВНИТЕЛЬНОЕ ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ

<i>Е.А. Лявонава (Мінск). Інтэрпрэтацыя біблейнага матэрыялу ў беларускай і сусветнай літаратуры: асноўныя тэндэнцыі</i>	15
<i>П.В. Васючэнка (Мінск). Беларускі літаратурны сімвалізм: агульнаеўрапейскае і нацыянальна-адметнае</i>	19
<i>Г.Я. Адамовіч (Мінск). Ідэя метанойі як парадыгма інтэрпрэтацый «Фаўста» Гётэ</i>	25
<i>М.С. Яскевіч (Мінск). Прырода ў творчасці Э.Т.А. Гофмана і Я. Баршчэўскага</i>	37
<i>Ю.А. Шчука (Віцебск). Чалавечыя каштоўнасці і грамадскі лад у рамане «Будэнброкі» Т. Мана і заходнебеларускай тэатралогіі В. Адамчыка</i>	41
<i>Г.М. Бутырчык (Мінск). Мадэль Сусвету ў Дж. Стэйнбека і К. Чорнага</i>	45
<i>Ю.А. Шчука (Віцебск). Традыцый французскага рамана ў творчасці Вячаслава Адамчыка</i>	50
<i>Л.А. Міхнович (Новополоцк). Слово у А. Ахматовой і Е. Яніцкі</i>	54
<i>А.І. Ярашук (Смаленск). А.Т. Твардоўскі і беларуская літаратура</i>	60
<i>Н.А. Ефимова (Москва). Платонов і Голдінг: общіе мотивы творчества</i>	67
<i>Т.У. Аляксеева (Віцебск). Паказ жыхароў «дна» ў драматургічнай спадчыне (на прыкладзе п'ес А. Дударова «Злом», С. Бэкета «У чаканні Гадо», М. Горкага «На дне»)»</i>	78

БЕЛОРУССКАЯ ЛИТЕРАТУРА

<i>Н.П. Жорава (Віцебск). Асаблівасці функцыянавання фальклорнага слова ў кантэксте жанру</i>	81
<i>А.П. Ніякоўская (Наваполацк). Спецыфіка фарміравання і асаблівасці асэнсавання нацыянальнай ідэі ў творчасці Максіма Багдановіча</i>	89
<i>С.М. Струкава (Наваполацк). Словатворчасць Янкі Купалы</i>	99
<i>А.І. Зянько (Наваполацк). «Тугэйшыя» Янкі Купалы ў аб'ектыве сучаснасці</i>	110
<i>Т.Р. Багарадава (Наваполацк). Эвалюцыя быцця і псіхалагічнага стану героя. Мастацка-моўныя сродкі яе паказу ў апавесцях Я. Коласа 1920–1930-х гадоў</i>	123
<i>А.І. Зянько (Наваполацк). Народная педагогіка праз прызму жыцця ў творах Якуба Коласа</i>	131
<i>Т.А. Клішчанка (Наваполацк). Зброяй праўды і справядлівасці: сатыра Якуба Коласа</i>	158

<i>А.І. Ярашук (Смаленск)</i> . Спатольваючы прагу дакладнасці: аповесць Васіля Быкава «Жураўліны крык» – нітка рэфлексіі.....	164
<i>Ю.М. Літвінава (Мінск)</i> . Раманс у паэзіі У. Караткевіча.....	176
<i>С.М. Лясковіч (Наваполацк)</i> . Колеравая метафара ў мове твораў Уладзіміра Караткевіча.....	180
<i>С.М. Лясковіч (Наваполацк)</i> . Колеравыя параўнальныя канструкцыі ў паэзіі Уладзіміра Караткевіча.....	193
<i>В.А. Торра (Гомель)</i> . Асананс як сродак гукавой вобразнасці ў вершах Р. Барадуліна.....	199
<i>Н.В. Еўчык (Мінск)</i> . Чалавек і свет у люстэрку лірычнай прозы.....	204
<i>Алесь Аркуш (Полацк)</i> . Раман Івана Сіняўскага «Вярыгі». Гістарычны дакумент у мастацкай інтэрпрэтацыі.....	207
<i>В.Ю. Бароўка (Віцебск)</i> . Этна-эстэтычны кантэкст у сучаснай беларускай гістарычнай прозе.....	212
<i>А.А. Паўлюская (Віцебск)</i> . Прыгодніцкія элементы ў прозе Андрэя Федарэнкі.....	216
<i>Ірына Саматой (Віцебск)</i> . Філасофскія матывы ў лірыцы Яна Чыквіна.....	220
<i>В.К. Шынкарэнка (Гомель)</i> . Па няпростаму шляху да процы: жанравая дынаміка беларускай гістарычнай прозы пачатку XXI стагоддзя.....	224
<i>А.В. Брадзіхіна (Гомель)</i> . Нарцысізм як аснова выбару «кахання-свята» і адмаўлення «кахання-хваробы» ў паэтычнай сістэме Л. Дранько-Майсюка.....	234
<i>Л.В. Янкоўская (Наваполацк)</i> . Філасофія, літаратура, ідэалогія.....	244
<i>А.А. Мінкоўская (Гомель)</i> . Мова як каштоўнасць нацыі.....	248

ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА БЕЛОРУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

<i>А.І. Барадзіна (Баранавічы)</i> . Верш У. Караткевіча «Нявесце Каліноўскага» як аб'ект параўнальнага літаратуразнаўства.....	251
<i>З.А. Аўдзей (Мінск)</i> . Пераклад фразеалагічных адзінак на беларускую мову ў навуке Э.Т.А. Гофмана «Курдупель Цахес, якога звалі Цынобер»....	256

ПОЛОЦКАЯ ЗЕМЛЯ И ЛИТЕРАТУРА

<i>Алесь Аркуш (Полацк)</i> . Літаратурнае жыццё ў Полацку ў 1920–1930-х гадах.....	261
<i>Алесь Аркуш (Полацк)</i> . Ганна Брэская: новыя факты з біяграфіі паэткі.....	269
<i>А.М. Дарагакупец (Мінск)</i> . Полацк і Полаччына ў творчасці У. Арлова.....	273
<i>А.А. Никифоров (Новополоцк)</i> . Эхо русской поэтической традиции в стихотворении Владимира Мантуша «Р.Г.».....	277

РУССКАЯ ЛИТЕРАТУРА

<i>Іна Шыльчонак (Віцебск)</i> . Аўтарская канцэпцыя гістарычнай асобы К. Каліноўскага ў рамане У. Крastoўскага «Крывавы пух».....	282
<i>Н.В. Кузнецова (Москва)</i> . История в романах Д.С. Мережковского и В.Я. Брюсова.....	285

АНГЛОЯЗЫЧНЫЕ ЛИТЕРАТУРЫ

<i>А.А. Смутькевич (Новополоцк)</i> . Поворотство Д. Чосера как основоположника английского гуманизма в «Кентерберийских рассказах».....	290
<i>Е.С. Николаева (Новополоцк)</i> . Противоречия жизни шотландской границы (в «Песнях шотландской границы» В. Скотта).....	294
<i>Л.Г. Мясникова (Новополоцк)</i> . Восточная тематика в рассказах Сомерсета Моэма.....	299
<i>Ганна Бутырчык (Мінск)</i> . Асаблівасці кампазіцыі рамана Яна Мартэла «Жыццё Пі».....	302
<i>Л.С. Хлебчик (Новополоцк)</i> . Проблематика новелл Роальда Даля.....	309
<i>М.В. Белоус (Новополоцк)</i> . Роман Пол Маршалл «Хвалебная песнь для вдовы» в свете некоторых афро-американских критических тенденций на рубеже веков.....	316
<i>Д.Г. Светлова (Новополоцк)</i> . В поисках смысла существования (по роману Д. Лоджа «Терапия»).....	323

НЕМЕЦКАЯ ЛИТЕРАТУРА

<i>Л.П. Шаманская (Москва)</i> . «Духовидец» Ф. Шиллера: между штюмерством и классикой.....	327
<i>Т.М. Гордеенок (Новополоцк)</i> . Концепция судьбы в новелле Э.Т.А. Гофмана «Фалунские рудники».....	333
<i>Н.И. Августиневич (Новополоцк)</i> . История замысла романа В. Гауфа «Лихтенштейн».....	340
<i>А.В. Добряшкина (Москва)</i> . Литературный архив, или Догадки насчет правды: роман Ein weites Feld (1995).....	349

АВСТРИЙСКАЯ ЛИТЕРАТУРА

<i>А.А. Гугнин (Новополоцк)</i> . Австрийский экспрессионизм в контексте европейской культуры.....	357
<i>Л.М. Коновод (Брест)</i> . Особенности тематики и поэтической интонации лирики сборников Э. Яндля 1975–1996 годов.....	368
<i>В.Ч. Гурло (Мінск)</i> . Успамін як складнік часавай будовы прозы Інгеборг Бахман.....	375

ШВЕЙЦАРСКАЯ ЛИТЕРАТУРА

<i>В.Д. Седелник (Москва)</i> . Якоб Бюерер и литература социального утопизма.....	380
--	-----

ФРАНЦУЗСКАЯ ЛИТЕРАТУРА

<i>Е.Н. Гирвель (Новополоцк)</i> . О добре и зле в романе В. Гюго «Отверженные» (на примере образов мадам Тенардьё, Козетты и Жана Вальжана).....	403
---	-----

<i>М.А. Шакель (Мінск)</i> . Раман Ж.-К. Гюісманса «Сабор» і яго месца ў творчай эвалюцыі пісьменніка.....	409
<i>М.А. Шакель (Мінск)</i> . Асаблівасці кампазіцыі рамана Ж.-К. Гюісманса «Наадварот».....	414
<i>Т.М. Костючэнок (Новополоцк)</i> . Колетт о женской проблеме (по новелле «Грибиш»).....	419
<i>А.Н. Дорошкевич (Новополоцк)</i> . Стыль и язык Жака Превера как основа художественного своеобразия сборника «Слова».....	427

РЕЦЕНЗИИ

Лявонава Е.А. Агульнае і адметнае: Творы беларускіх пісьменнікаў XX стагоддзя ў кантэксце сусветнай літаратуры. Дапаможнік для настаўнікаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне агульнай сярэдняй адукацыі. – Мн.: Маст. літ., 2003. – 198 с. (<i>Д.А. Кондаков</i>).....	435
Полоцкий альбом. Стихи поэтов Полотчины. Составитель и редактор А.М. Раткевич. – Санкт-Петербург: Изд-во «Логос», 2004. – 281 с. (<i>А.А. Никифоров</i>).....	437

**ВЕРШ У. КАРАТКЕВІЧА «НЯВЕСЦЕ КАЛІНОЎСКАГА»
ЯК АБ'ЕКТ ПАРАЎНАЛЬНАГА ЛІТАРАТУРАЗНАЎСТВА**

А.І. Барадзіна

(Баранавіцкі дзяржаўны вышэйшы педагагічны коледж)

Пакідаючы за межамі нашага артыкула дыскусію па сутнасці тэрміна «параўнальнае літаратуразнаўства», які з'явіўся ўпершыню ў XIX стагоддзі, значым бяспрэчна: нават калі прыняць тэзіс «Параўнальнае літаратуразнаўства – гэта не літаратуразнаўчае параўнанне», то «якраз такое параўнанне дае неабходны матэрыял, які, аднак, патрабуе разважлівага выкарыстання» [2, с. 8]. Бо параўнальнае літаратуразнаўства, у якім няма параўнання, уяўляецца, мякка кажучы, дзіўным.

Любая літаратура – гэта інтэрпрэтацыя, тлумачэнне. Яна спачатку перакладае рэчаіснасць, затым чытачы перакладаюць літаратуру. Адбываецца перадача лінгвістычнай, ідэалагічнай і эстэтычнай сістэм, але не без страт. Разрыў паміж творам і яго чытачом – прадмет цікавасці параўнальнага літаратуразнаўства. Найбольш яркая гэты разрыў праяўляецца паміж творам, напісаным у адной мове, і ягоным перакладам на мову іншую.

Пераклад дазваляе зірнуць на пісьменніка, мову і чытачоў пад новым вуглом зроку. Перакладчык «разрываецца» паміж падпарадкаваннем тыраніі тэксту і ўласным тэмпераментам, паміж крытыкай і творчасцю. Варта памятаць і пра чытацкую аўдыторыю, чым запытам пераклад павінен адпавядаць больш, чым звычайны твор. Пераклад робіцца зусім не для таго, каб яго параўноўвалі з арыгіналам, і, калі перакладчыку не трэба бараніць якасць свайго ператлумачэння, яму не прыйдзе ў галаву падаваць побач з перакладзеным арыгінал. Калі слухач на канцэрце атрымлівае асалоду ад музыкі, то ён не будзе правяраць ноты ў партытуры. Гэтак жа паставіцца да перакладу і чытач, асабліва калі тэксты на мовах арыгіналу яму недаступныя. У нашым выпадку пераклад зроблены на блізкароднасную мову і выклікае жаданне ўсё ж праверыць партытуру.

Аднак нас спакушае жаданне не зганьбіць аўтарытэт дублёра, а даследаваць дадзены феномен. Мы надаем параўнанню зўрыстычную функцыю.

Па-першае, ці так ужо падобныя нашы мовы?

Хочацца прыгадаць адну з лімаўскіх публікацый («...Каб не ўмерлі!» В. Сазонава з Гродна), якая, сама па сабе не прэтэндуючы на статус навуковай ісціны, тым не менш выклікае так званую «крытычную пшчоту», здольную падштурхнуць на глыбокае даследаванне праблемы. «Возьмем некалькі слоў і параўнаем, – піша В. Сазонаў. – Напрыклад, чалавек, які карыстаецца рускай мовай, падумаўшы слова «зіма», уяўляе яе зусім па-іншаму, чым беларускамоўны чалавек. Да адной і той жа з’явы ў іх розныя адносіны. Іх мовы нясуць у кожным слове код разумення сусвету, кожная свой, непаўторны, непадобны на іншыя. Кожнае слова нясе вялікую інфармацыю аб тым, як чалавеку ставіцца да той ці іншай з’явы. І беларуская мова нясе неабходную інфармацыю беларусу, руская – рускаму. Яна дапамагае чалавеку правільна зразумець тую ці іншую падзею, убачыць сусвет такім, якім неабходна яго бачыць. І чалавек, глядзячы на зоркі і сузор’і, успрымае іх зусім па-іншаму, чым той, што глядзіць на «звезды» і «созвездия». Калі мы падумаем «палач», у нас складваецца зусім іншае ўяўленне аб гэтым чалавеку, чым тады, калі мы думаем «кат». І гэтак кожнае слова. Вось вам і «падабенства».

Можна зрабіць выснову, што і наша мова мае свой уласны код разумення свету. Яна была створана народам, прайшла праз вякі і дайшла да нас як самая багатая спадчына, што пакінулі нам продкі. Па духу сваім яна не падобная на іншыя мовы і адпавядае таму народу, які яе стварыў. Унутранаму стану кожнага народа можа адпавядаць толькі яго мова.

Працягваючы гэму падабенства моў, міжволі згадваеш апавяданне Ул. Арлова «Пішу вам у Масковію», дзе ў вусны героя-апавядальніка, расійскага стральца, аўтар укладвае такія словы: «...людзі тутэйшыя... называюцца па дзяржаве сваей літоўцамі, гавораць жа на мове, што да нашае падобная, хоць, бывае, і нялёгка яе разабраць. Вось, да прыкладу, нашае слова «блага» ў іх зусім супраціўнае значыць. Памятаю, калі мы месца забралі, пачалі да цара на цалаванне людзей вайсковых прыводзіць, і загадаў Іван Васільевіч непакорлівых на месцы жыцця пазбаўляць; аднаму рыцару літоўскаму вантробы выпусцілі, а ён, ля ног царскіх кануючы, ... усё крычаў: «Ой, блага мне, Божа, блага», а мы дзівіліся, думаючы, чаму ен так перад смерцю крычыць, няўжо сады райскія ўбачыў?» [1, с. 51]. На шчасце, метамарфоз такога ўзроўню у перакладзе Караткевічавага верша мы не назіраем. Аднак не абышлося і зусім без іх.

Пераклад ёсць шлях ажыццяўлення літаратурных стасункаў паміж дзвюма культурнымі прасторамаі. А калі улічваць, што дадзены пераклад прызначаўся для азнаямлення з вершамі Караткевіча ўсесаюзнага чытача, то і ў межах шматкроць большага абшару. Аднак варта памятаць, што пераклад – гэта не толькі памнажэнне колькасці чытачоў, а і школа фантазіі і творчасці. «Што азначае перакладаць без таго, каб не пераўтварыцца ў слых і спачатку быць толькі ўважлівым слухачом іншаземнага суразмоўцы; і ўжо потым, з дапамогай сродкаў роднае мовы, надаваць

ягонаму слову адпаведную абалонку, што захоўвае першапачатковае гучанне? Любы здавальняльны пераклад адрозніваецца яснасцю мыслення і своеасаблівым маўленнем, здольным даць дакладнае адлюстраванне першапачатковага сэнсу твора» [2, с. 11]. Адсюль вынікае ў якасці першачарговай задача вытлумачэння для іншакультурнага чытача аб'ектаў нацыянальнай культуры, да якой належыць арыгінальны твор, а таксама асаблівасцей нацыянальнага светаўспрымання. Перакладчык верша «Нявесце Каліноўскага» імкнецца захоўваць асаблівасці мовы аўтара, каларыт дакладнасці, праўдзівасці, праяўляе ўвагу да слоў і спалучэнняў, якія ствараюць нацыянальны каларыт.

Аднак часам у сваіх высілках ён дасягае эфекту, супрацьлеглага чакаемаму. Гэта датычыць выкарыстання, у прыватнасці, наступных форм слоў. «Хлопча» – форма клічнага склону, якая захавалася ў беларускай літаратурнай мове, але ў перакладзе мае месца функцыянальная неадпаведнасць дадзенай граматычнай формы, паколькі яна звычайна ўжываецца ў якасці зваротка. «Ожидала его, а стала и невестой и женой чужой», – чытаем у перакладзе. Слова «женка» ў рускай мове – памяшальна-ласкальнае ад «жена», якому ў беларускай мове адпавядае варыянт «жонка». Такое словаўжыванне таксама стылістычна неапраўданае, паколькі належыць размоўнаму стылю, а таму скажае агульную танальнасць верша. Пераклад адасабляе рэдактуру ад творчай фантазіі і гэтым самым аўтаматычна робіць больш выразнымі пэўныя моманты, якія, магчыма, пісьменнік не акцэнтаваў у стыху роднай мовы. Праца перакладчыка ў ідэале – гэта адмысловая лабараторыя, дзе выразна выкрышталізоўваецца і аналізуецца таямнічы эліксір літаратуры.

Працягваючы разважаць пра спробы захавання (стварэння!) нацыянальнага каларыту, параўнаем наступныя радкі:

З плачам жоравы пралятаюць
Курганы і магільны жвір.

С воплем аисты пролетают
О курганная даль и ширь!

Бясспрэчна, што перакладам дзеля перакладу займаюцца толькі лінгвісты. Хваравітая павага да тэксту, нібыта ён святое пісьмо, выракае перакладчыка на няўдачу, на бясплённасць. Наўрад ці ім рухае імкненне стварыць копію. Звычайна перакладчык выкарыстоўвае магчымасць аднавіць ідэі, вобразы, але не заўсёды з аднолькавым поспехам.

Згаданыя вышэй радкі засведчылі плён сумніўнага кшталту. Кіруючыся высакародным жаданнем выклікаць у чытача найбольш яскравыя асацыяцыі з беларускай рэчаіснасцю, перакладчык ажыццявіў падмену сімвалаў. Жораў – сімвал расстання, тугі, журбы. Значэнне ўзмацняецца гучаннем слова. Бусел – сімвал пачатку жыцця, шчасця, дабрабыту, надзеі, лёсу. У перакладзе ж буслы ператвараюцца ў «сімвалы жалю». Магчыма, перакладчык імкнуўся згарманізаваць сітуацыю, скарыстаўшы слова

«воплъ» (громкий, протяжный крик, плач), аднак, нягледзячы на яго сэнсавую адэкватнасць слову «плач», эмацыянальна-экспрэсіўная афарбоўка дадзенага словаўжывання ўтрымлівае хутчэй дэструктыўны пачатак, які яшчэ больш павялічвае тая акалічнасць, што буслы ўвогуле не выдаюць гуку, акрамя пошчаку дзюбай.

Агульнавядома, што літаратура – гэта пераўтвораная рэчаіснасць, але, як кажуць, не да такой жа ступені... І згаданы прыклад, на жаль, не адзінкавы.

Кастусь Каліноўскі – нацыянальны герой Беларусі. Вартасць яго асобы, духоўную веліч у арыгінале падкрэслівае выраз «варты лепшага ў свеце кахання», якому цалкам адпавядае рускамоўнае «лучшей в мире любви достоин», а таксама выказанае на абедзвюх мовах у высокім стылі «на высокі ўзышоў эшафот», што «выклікае асацыяцыю з вобразам Хрыста, які ўзышоў на Галгофу, каб ахвяраваць сабой дзеля другіх. Нязломнасць духу К. Каліноўскага падкрэсліваецца і эпітэтамі «высокую», «гордую» (шыю) [3, с. 142]. Аднак эпітэт «дерзкий» (у арыгінале – «мужны») да слова «палёт» зніжае чытацкае ўспрымання вобраза, паколькі прыметнік «мужны» – адназначны, а прыметнік «дерзкий», акрамя значэнняў «надта смелы, адважны, адчайны», ужываецца ў значэнні «непачцівы, грубы, задзірысты». Нават на асацыятыўным узроўні мужны ўчынак уяўляецца як вынік пэўнай пазіцыі, а дзёрзкі – як авантурны, як вынік неўсвядомленага парывання. Гэтак жа ўспрымаюцца адпаведна і варыянты «Толькі ён не кахаў нікога» і «Только он не успел влюбиться».

Параўноўваючы арыгінал і пераклад, варта адзначыць і ролю афіксаў. «Плач людскі барабаны крыюць» – дзеянне не закончана. «Барабанная дробь заглушает плач людской» – вынік больш радыкальны. Калі ўявіць барабаны як сімвал ўлады, для якой Каліноўскі – злачынца, а плач людскі – як трагедыю народа, які страціў аднаго са сваіх лепшых сыноў, то сацыяльна-палітычная перспектыва ў перакладным варыянце вымалёўваецца больш змрочнай.

Існуе меркаванне, што любая мова, спалучаная з невядомай далечынёй маленства, з надзвычай адвольнымі інтымнымі асацыяцыямі, застаецца радыкальна неперадавальнай. Для таго, хто на ей піша і гаворыць, яна адыгрывае тую ж ролю, што натхненне для паэта. Узорам такой «радыкальнай неперадавальнасці» з’яўляецца слова «гожы» і яго формы. З улікам кантэксту і частотнасці ўжывання гэтага слова ў творчасці Караткевіча, яго можна лічыць ключавым, прынамсі, у характарыстыцы герояў. Радок «Нікні гожаю галавою» ў перакладзе гучыць як «Никни светлою головою». Няма падстаў называць такі варыянт перакладу няўдалай калькай, бо вытлумачэнне дадзенага прыметніка нават у беларускага чытача выклікае цяжкасці. На нашу думку, слова «гожасць» спалучае ў сабе значэнні «прыгажосць» і «годнасць», рысы, што безумоўна ўласцівы чалавеку, якога мы называем светлым.

Рамантычныя сімвалы каханьня ўзноўлены ў перакладзе беражліва і з густам. Аднак «самога пачуцця так і не было». Замест каханьня – «кур-ганы», «магільны жвір», «непалітая ніва святая», якія сімвалізуюць смерць розных пакаленьняў барацьбітоў за волю і свабоду Айчыны і тое, што родная зямля так і засталася не вызваленай ад сацыяльнага і нацыянальнага прыгнету. Аўтар верша глыбока перажывае трагедыю «нязбытага лесу» герояў, які насуперак законам жыцця, не склаўся: перашкодзілі насілле і тыранія» [3, с. 143]. Трагізм сітуацыі, аднак, раствараецца ў выніку ўжываньня перакладчыкам клічнага сказа «О курганная даль и ширь!», які або выклікае пачуццё захаплення краявідамі, або стварае ўражанне неабсяжнай светлай прасторы, свабоды, што адназначна адсутнічае ў вершы. У наяўнасці метамарфоза ключавага слова «курган», якое абазначае высокі старадаўні магільны насып.

У аўтарскім творы шмат слоў з прыстаўкай **не-** і часціцай **не**. Асноўны сродак адмаўлення ў беларускай мове, **не** дапамагае акцэнтаваць увагу на тым, што не адбылося насуперак логіцы жыцця. Словаўжыванні з «не» ў рускамоўным варыянце выконваюць пераважна тую ж мастацкую функцыю. Заслугоўвае больш пільнай увагі, бадай, толькі ўжыванне эпітэта «безвестной» (утраце) замест «нязнанай» (страце). Выкарыстанне прыметніка з прыстаўкай «без-» замест дзеепрыметніка з прыстаўкай «ня-» стварае ўражанне меншай важкасці гэтай страты.

Дзеясловы ў арыгінале і ў перакладзе ўжыты ў абвесным ладзе: пералічанае павінна было стаць рэальнасцю. Разам з тым яны маюць форму прошлага часу. Усё прайшло, так і не пачаўшыся.

Такім чынам, параўнальны аналіз арыгінала верша У. Караткевіча і яго перакладу на рускую мову дае падставы для наступных высноў: паўнавартасны пераклад магчымы не толькі пры ўмове дасканалыга валодання мовай, але і ведання гісторыі, этнаграфіі, фальклору таго народа, чый твор перакладаецца, каб лад мыслення пэўнага этнасу не трансфармаваўся толькі ў больш ці менш удалыя стылістычныя звароты; перакладчык павінен пераадолець спакусу выбару паміж дакладнасцю і мастацкасцю, каб у выніку не атрымаць або «выраб рамесніка», або «перастварэнне па матывах». Пераклад патрабуе стылізацыі, метады якой у кожнай мове свае, інакш ён нясе проста адцягненую інфармацыю пра арыгінал [4].

ЛІТАРАТУРА

1. Арлоў У. Сны імператара: Аповяданні, аповесці, эсэ. – Мн.: Маст. літ., 2001.
2. Брунелъ П. і інш. Што такое параўнальнае літаратуразнаўства? / Пер. з франц. А. Дынька, С. Барысевіча. – Мн., 1996.
3. Бубен Ж., Лазоўская М. Да лінгвістычнага аналізу верша У. Караткевіча «Нявесце Каліноўскага»: Сб. студ. работ – Баранавічы, 2000. С. 140–144.
4. «Каб не знікалі длягляды» – ЛіМ 23 сак. 2001.